

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR EN AANVULLEND VLEERMUISONDERZOEK

Herstel 'vergeten burcht' Kasteel Huys ter Horst

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR EN AANVULLEND VLEERMUISONDERZOEK

Herbouw 'vergeten burcht' Kasteel Huys ter Horst

Toetsing Wet natuurbescherming, onderdeel
soortenbescherming

In opdracht van: Stichting Kasteel Huys ter Horst

Opgesteld door: P. van Hoof & J. Verhees
Projectnummer: 18-137

Datum: 29 november 2018

Rapporttitel	
Quick scan beschermde natuur en aanvullend vleermuisonderzoek. Herbouw 'vergeten burcht' Kasteel Huys ter Horst Toetsing Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming	
Getekend voor akkoord	
Naam en functie van vertegenwoordigingsbevoegde	G. Hoogerwerf directeur-groootaandeelhouder
Handtekening	
Datum	29-11-2018

Colofon

© 2018 Natuurbalans - Limes Divergens BV / Stichting Kasteel Huys ter Horst

Tekst en samenstelling: Drs. P. van Hoof & J. Verhees Msc

Projectleiding: Paul van Hoof

Eindverantwoordelijk: Gert Hoogerwerf

Met medewerking van: Henk Heijligers, Romke Aukema

Projectnummer: 18-131

In opdracht van: Stichting Kasteel Huys ter Horst

Foto's omslag: Kelder 12; inzet: franjestaart in kelder 10 (foto's: P. van Hoof)

Wijze van citeren: Hoof, P. van & J. Verhees, 2018. Quick scan beschermde natuur en aanvullend vleermuisonderzoek. Herbouw 'vergeten burcht' Kasteel Huys ter Horst. Toetsing Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting Kasteel Huys ter Horst en Natuurbalans - Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Gegevens die afkomstig zijn uit de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) mogen niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Natuurbalans - Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans - Limes Divergens BV. Stichting Kasteel Huys ter Horst vrijwaart Natuurbalans - Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans - Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Natuurbalans - Limes Divergens BV is gecertificeerd door EBN Certification en voldoet aan de eisen gesteld in de norm ISO 9001:2015.

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP	7
2.1	Ingreeplocatie en onderzoeksgebied	7
2.2	Werkzaamheden en toekomstig gebruik	9
3	ONDERZOEKSMETHODE.....	10
3.1	Bronnenonderzoek.....	10
3.2	Veldonderzoek Quick scan	10
3.3	Vleermuisonderzoek	10
3.4	Toetsing aan de Wet natuurbescherming.....	12
4	VLEERMUIZEN EN VLEERMUISKELDERS	14
4.1	Veranderingen van de vleermuiskelders	14
4.2	Aantalsontwikkelingen van overwinterende vleermuizen.....	17
4.3	Vleermuisonderzoek 2018 buiten de kelders	18
4.4	Gebruik van de kelders in de zwermperiode	18
4.4.1	Zwermen.....	19
4.4.2	Vroege winterslaap.....	21
5	TOETSING WET NATUURBESCHERMING: ONDERDEEL SOORTENBESCHERMING.....	23
5.1	Vaatplanten en mossen	23
5.2	Vleermuizen	24
5.3	Grondgebonden zoogdieren	25
5.4	Broedvogels.....	26
5.5	Reptielen	27
5.6	Amfibieën.....	27
5.7	Vissen	28
5.8	Ongewervelden.....	28
6	CONCLUSIES	29
6.1	Consequenties natuurwetgeving	29
6.2	Aanbevelingen	29
6.3	Vervolgonderzoek	30
6.4	Samenvatting	30
7	BRONNEN	31
	BIJLAGE 1 PLATTEGROND	32

1 INLEIDING

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek zijn plannen voor de herbouw van de ‘vergeten burcht’ van Kasteel Huys ter Horst, bovenop de voormalige kasteelruïne. Realisatie van deze ingreep kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming (Wnb), die onder andere de bescherming regelt van dier- en plantensoorten en Natura 2000-gebieden. Overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb vereist mogelijk een ontheffing en/of vergunning.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie of binnen de invloedsfeer ervan. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Wnb. Reeds is bekend dat de bestaande kelders een belangrijke functie kennen voor overwinterende vleermuizen.

De ingreeplocatie ligt ruim buiten de begrenzing van Natura 2000-gebieden. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Maasduinen ligt op 8 kilometer afstand van de ingreeplocatie, Deurnsche Peel & Mariapeel ligt op 9 kilometer. Er is geen kans op externe werking. Effecten van stikstofuitstoot (NO_x) en -depositie op stikstofgevoelige habitats ten aanzien van de werkzaamheden en toekomstig gebruik zijn niet bepaald. Toetsing hiervan kan alsnog worden uitgevoerd. Dit wordt in deze rapportage dan ook niet verder uitgewerkt.

Opdrachtformulering

Op verzoek van Stichting Kasteel Huys ter Horst heeft Natuurbalans - Limes Divergens BV een natuuronderzoek uitgevoerd waarbij de voorgenomen ingreep is getoetst aan de Wnb. Dit onderzoek bestond uit twee delen.

1. Een quick scan die bestaat uit een eenmalig bezoek aan de ingreeplocatie, waarbij op basis van uitvoerige kennis over ecologie en verspreiding van flora en fauna een inschatting is gemaakt van de potenties van de ingreeplocatie voor beschermde natuurwaarden. Aan de hand van deze inschatting zijn mogelijke effecten op beschermde natuurwaarden in beeld gebracht en zijn maatregelen aangegeven om eventuele schade te mitigeren of te compenseren. Tenslotte is aangegeven of nader veldonderzoek noodzakelijk is.
2. Omdat op voorhand duidelijk was dat de kasteelruïne een belangrijke functie vervult voor vleermuizen, met name voor overwinterende vleermuizen, is aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd. Aan de hand hiervan zijn mogelijke effecten van de ingreep op vleermuizen in beeld gebracht en zijn maatregelen aangegeven om eventuele schade te mitigeren of te compenseren.

Doelstelling

De quick scan heeft als doel de impact van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten en gebieden vast te stellen, om zo te kunnen bepalen welke mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen dienen te worden en of een ontheffing of vergunning noodzakelijk is. Het onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen:

Traject Wet natuurbescherming: onderdeel soortenbescherming

1. Komen op de ingreeplocatie beschermde soorten voor of kunnen deze hier worden verwacht?
2. Wordt vervolgonderzoek noodzakelijk geacht?
3. Wat zijn eventuele negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op deze beschermde soorten?
4. Op welke wijze kunnen eventuele negatieve effecten voorkomen of beperkt worden?
5. Is er een kans op overtreding van verbodsbepalingen uit artikel 3.1 (soorten Vogelrichtlijn), 3.5 (soorten Habitatrichtlijn) of 3.10 (andere soorten)?
6. Is een ontheffing van de Wnb nodig?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het vleermuisonderzoek gepresenteerd. In hoofdstuk 5 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de Wnb, respectievelijk toetsing van soorten en van gebieden. In hoofdstuk 6 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

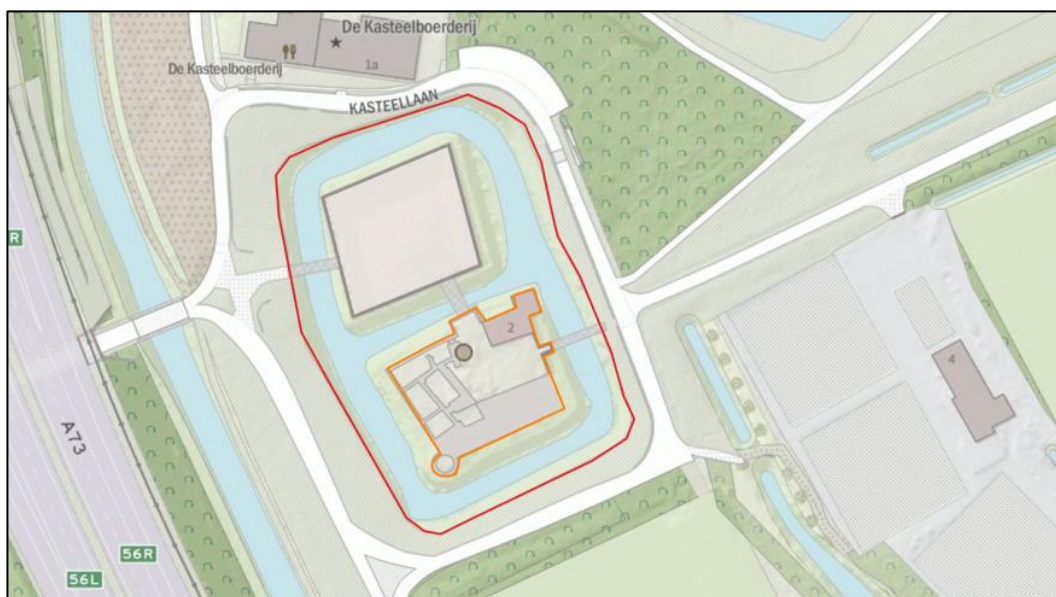

2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

2.1 INGREEPLOCATIE EN ONDERZOEKSGBIED

Kasteel Huys ter Horst is gelegen ten noordoosten van Horst (gemeente Horst aan de Maas), in de provincie Limburg. Het betreft de ruïne van een 13^e eeuwse kasteel, welke deels is hersteld en in gebruik is genomen. Tegenwoordig kent het diverse gebruiksfuncties zoals vergaderruimtes en verschillende 'escape rooms'. Het beheer wordt uitgevoerd door Stichting Kasteel Huys ter Horst, welke als doel heeft het kasteel in stand te houden en voor een zo breed mogelijk publiek toegankelijk te maken.

Kasteel Huys ter Horst is in de late Middeleeuwen gebouwd als (vlucht)burcht met woontoren en heeft het zich in de loop der tijd, na gedeeltelijke vernietiging in de Tachtigjarige oorlog, ontwikkeld tot een volwassen H-vormig kasteel met voorburch, tiendschuur en grachten rondom (Figuur 1). Van militair bouwwerk heeft het gebouw zich ontwikkeld tot een woonkasteel voor de adel. Dit is vervolgens in de eerste helft van de 19e eeuw als bouw materiaal steen voor steen verkocht tot op de funderingen, kelders en een hoekpunt van de voormalige toren na, zijnde de huidige ruïne (Figuur 2).

Figuur 1. Ligging en begrenzing van het onderzoeksgebied Kasteel Huys ter Horst (rood) en de invloedssfeer van de ingreeplocatie (oranje), situatie: oktober 2018. Het onderzoeksgebied is gelegen in de gemeente Horst aan de Maas, provincie Limburg.

Vleermuiskelders

Onder Kasteel Huys ter Horst zijn vijf kelders gelegen, welke 's winters worden gebruikt door overwinterende vleermuizen (Figuur 3). In Noord-Limburg is Kasteel Huys ter Horst een van de belangrijkste locaties voor overwinterende vleermuizen (van den Munckhof, 2004; Heijligers & Buys, 2006). Vanaf 1986 worden de vleermuizen in de kelders elke winter op een vaste manier geteld. In hoofdstuk 3 wordt op de resultaten van deze langdurige monitoring ingegaan.

Figuur 2. Overzicht van de huidige kasteelruïne van Kasteel Huys ter Horst in september 2018. Op de achtergrond staat de toren, bij de pijl bevindt zich de ingang (deur) naar de vleermuiskelders (foto: Paul van Hoof).

Figuur 3. Eén van de vijf kelders (kelder 13) welke in de winter gebruikt wordt door vleermuizen, met aan de linkerkant de toegangsdeur. Situatie in september 2018 (foto: Paul van Hoof).

2.2 WERKZAAMHEDEN EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Met de restauratie van de ‘vergeten burcht’ wil de Stichting voor Kasteel Huys ter Horst een duurzame instandhouding garanderen en dit diverse gebruiksfuncties laten dragen. Omdat er door de eeuwen verschillende gebruiksfuncties zijn geweest (van burcht tot groot kasteel) dient de restauratie zo representatief mogelijk voor beide bouwhistories te zijn. Om die reden is ervoor gekozen alle resten van funderingen en kelders zichtbaar te houden en de nieuwbouw van de burcht in ‘boxvorm’ zwevend boven de ruïne uit te voeren, waarbij het oude materiaal zichtbaar blijft. Door de nieuwbouw op de monumentale resten te laten zweven worden deze geconserveerd en kunnen er zowel in als onder de ‘box’ functionele ruimten worden gecreëerd. Het ontwerp omvat de herbouw van de vijfhoekige burcht waarin een grote zaal van 16mx16m met podium is opgenomen, waarbij de oorspronkelijke burchtomwalling op eigentijdse wijze wordt vormgegeven en herbouwd (DMV architecten, 2017). Een ontwerp van het toekomstige Kasteel Huys ter Horst is weergegeven in figuur 4.

Figuur 4. Toekomstvisie voor Kasteel Huys ter Horst, na aanbouw van de vergeten burcht (bron: DMV architecten, 2017).

Werkzaamheden in relatie tot vleermuiskelders

Momenteel liggen er onder Kasteel Huys ter Horst vijf kelders, welke in de winter gebruikt worden door overwinterende vleermuizen. Ten behoeve van de bouw van de vergeten burcht worden drie kelders toegankelijk gemaakt voor vleermuizen (kelder nummers 11 t/m 13, bijlage 1). Ter vervanging van de verloren gaande ruimte voor overwinterende vleermuizen is in een eerder stadium kelder 9 ingericht en worden twee nieuwe ruimtes geschikt gemaakt als overwinteringsverblijf voor vleermuizen (kelder nummers 9a en 9b, bijlage 1).

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 BRONNENONDERZOEK

Voor het onderzoek zijn archiefgegevens verzameld van beschermde planten en dieren in de omgeving van de ingreeplocatie. In de eerste plaats is hiervoor de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Deze databank bevat waarnemingen van beschermde en zeldzame planten en dieren in Nederland. De NDFF-aanvraag is gedaan op 16 oktober 2018 en bevat alle waarnemingen van beschermde soorten over de afgelopen 10 jaar.

Overwinterende vleermuizen

Aanvullend zijn waarnemingen opgevraagd over overwinterende vleermuizen bij Jan Buys, Henk Heijligers en Paul van Hoof. Vanaf 1986 tellen zij op vrijwillige basis jaarlijks op een vaste manier de overwinterende vleermuizen in de vleermuiskelders in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Hierdoor is een zeer betrouwbare telreeks ontstaan en is een nauwkeurig inzicht ontstaan in het gebruik van de vleermuiskelders.

3.2 VELDONDERZOEK QUICK SCAN

Op 18 september 2018 is de ingreeplocatie bezocht door een ecooloog van Natuurbalans - Limes Divergens BV. Het doel van dat veldbezoek was tweeledig:

1. Er is een inschatting gemaakt van de potenties van de locatie voor beschermde soorten. Deze inschatting is gemaakt op basis van een beoordeling van aanwezige biotopen en habitats op de ingreeplocatie, in combinatie met uitvoerige kennis over ecologie en landelijke verspreiding van beschermde soorten.
2. Er is specifiek gezocht naar aanwezigheid van in Nederland beschermde planten- en diersoorten.

3.3 VLEERMUISONDERZOEK

Kraam- en zomerverblijfplaats:

Voorafgaand aan het voorliggend onderzoek is door vrijwilliger Henk Heijligers een avondbezoek aan het plangebied gebracht op 3 juli 2018.

Onderzoek met betrekking tot kraam- en zomerverblijfplaatsen vindt plaats in de periode 15 mei – 15 juli 2018. De te onderzoeken soorten vleermuizen zijn voor wat betreft de functie 'verblijfplaats' in het kraamseizoen vooral gebouwbewonende vleermuizen, zoals gewone- en ruige dwergvleermuis. Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Pettersson D240x).

Het zomeronderzoek is niet uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017, dat is opgesteld door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdierverseniging, in overleg met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (onderdeel van het Ministerie van Economische Zaken). Het Vleermuisprotocol heeft tot doel het belang van de functies van onderzoekslocaties voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen, dan wel uit te sluiten. Indien het protocol wordt gevolgd, bestaat grote mate van juridische zekerheid dat is

voldaan aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning, om na te gaan of soorten en functies van gebieden in het geding zijn.

Paar-, zwerm- en (massa)winterverblijfplaats:

Voor vleermuizen zijn in de periode van 15 augustus – 1 oktober 2018 vier veldbezoeken uitgevoerd:

○ Avondronde door P. van Hoof	31 augustus
○ Avondronde door P. van Hoof & J. Verhees	12 september
○ Avondronde door P. van Hoof	20 september
○ Avondronde door P. van Hoof & J. Verhees	25 september

Het uitgevoerde vleermuisonderzoek in het najaar is uitgevoerd omdat reeds bekend was dat de kelders binnen de invloedssfeer van de ingreep zullen vallen. Omwille van het belang van de ingreeplocatie voor overwinterende en zwermende vleermuizen en de wettelijke bescherming hiervan, dient hier specifiek rekening mee te worden gehouden bij de ingreep.

Het najaarsonderzoek is uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol 2017 aangevuld met extra bezoeken.

Dit deel van het vleermuisenonderzoek heeft betrekking op de functies ‘verblijfplaatsen’ (paar-, zwerm- en (massa)winterverblijfplaats). De te onderzoeken soorten vleermuizen zijn voor wat betreft de functie ‘paarverblijfplaats’ gebouwbewonende vleermuizen, zoals gewone- en ruige dwergvleermuis. Daarnaast is in het bijzonder aandacht besteed aan soorten welke de vleermuiskelders als winterverblijfplaats gebruiken. Dit zijn gewone grootoorvleermuis, watervleermuis en franjestaart.

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Pettersson D240x) en opnameapparaat (Tascam DR-05). Daarnaast zijn luisterkastjes (Batlogger M) gebruikt. Dit apparaat neemt alle geluiden van vleermuizen op die passeren. Opgenomen geluidsbestanden zijn geanalyseerd met behulp van de software BatExplorer 2.0 en BatSound.

Tevens werd aanvullend gebruikt gemaakt van een warmtebeeldcamera (Pulsar Helion XP28), waarmee op een niet-verstorende manier inzicht werd gekregen in het gebruik van de kelders door (zwermende) vleermuizen. Hiermee is eveneens onderzocht of een ingang daadwerkelijk door vleermuizen werd gebruikt om naar binnen te gaan.

Specifiek onderzoek naar welke soorten een ingang gebruiken en wat de zwermactiviteit is per ingang is uitgevoerd door bij de verschillende ingangen Batloggers neer te leggen. Deze maken opnamen van de echolocatiegeluiden die de vleermuizen uitzenden. Hieraan kunnen de soorten worden vastgesteld en tevens vormt dit een maat voor de activiteit bij de verschillende ingangen. Gedurende twee avonden (12 en 25 september) werd één batlogger neergelegd bij ingang A en één tussen de ingangen B en C. Op 31 augustus alleen bij ingang B+C.

Winter

Specifiek onderzoek in de winterperiode is binnen voorliggend onderzoek niet uitgevoerd, aangezien dit reeds jaarlijks door vrijwilligers wordt uitgevoerd en zal ook komende jaren worden voortgezet. Deze gegevens zijn beschikbaar en zijn conform het Vleermuisprotocol 2017.

3.4 TOETSING AAN DE WET NATUURBESCHERMING

Toetsing aan de Wet natuurbescherming: onderdeel soortenbescherming

Door middel van een effectanalyse wordt onderzocht of de voorgenomen ingreep leidt tot negatieve effecten op beschermde soorten. Daarbij wordt in de Wnb onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes:

- 1) Soorten Vogelrichtlijn (§ 3.1 Wnb): alle van nature in Nederland in het wild levende vogels.
- 2) Soorten Habitatrichtlijn (§ 3.2 Wnb): alle soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn, bijlage I en II van het Verdrag van Bern en bijlage II van het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn.
- 3) Andere soorten (§ 3.3 Wnb): alle soorten die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden met uitzondering van vrijstellingen.

Indien uit de effectanalyse blijkt dat er een kans is op overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb zijn vervolgstappen nodig:

- a) Treffen van maatregelen om negatieve effecten te voorkomen.
- b) Werken volgens een goedgekeurde gedragscode.
- c) Aanvragen van een ontheffing van de Wnb.

a. Treffen van maatregelen

Door het treffen van maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen, verminderd of hersteld. Daarbij kan het gaan om mitigerende maatregelen (voorkomen of verminderen van effecten of herstel op de locatie van handeling) of om compenserende maatregelen (herstel of verbetering op een andere locatie).

b. Werken volgens goedgekeurde gedragscode

Handelingen in het kader van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting leiden niet tot overtreding van verbodsbepalingen uit artikel 3.1, 3.5 en 3.10 indien deze handelingen aantoonbaar worden uitgevoerd conform een goedgekeurde gedragscode. In dat geval is geen ontheffing nodig.

c. Ontheffing Wnb ten aanzien van beschermde soorten

Kan overtreding van verbodsbepalingen - ondanks voorgaande stappen - niet geheel worden voorkomen en geldt er geen vrijstelling, dan is ontheffing van de verbodsbepalingen nodig. Een ontheffing kan uitsluitend worden verleend onder de volgende voorwaarden:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing.
2. Er is sprake van een wettelijk belang.
3. Er is geen verslechtering/afbreuk van de staat van instandhouding van beschermde soorten.

Het aanvragen van een ontheffing voor soorten kan op twee manieren: 1) een afzonderlijke ontheffing aanvragen bij de provincie Limburg of 2) als onderdeel van de omgevingsvergunning bij de gemeente.

Uiteindelijk wordt in voorliggende onderzoek een antwoord gegeven op de vraag of een vergunning op de Wnb vereist is en zo ja, middels welke toets een verlening daarvan dient te worden beoordeeld; een *verstorings- of verslechteringstoets* of een *passende beoordeling*. De vergunning dient aangevraagd te worden bij de provincie Limburg.

Indien mitigerende of compenserende maatregelen nodig zijn om schade te verzachten of te compenseren, houdt dat per definitie in dat er een kans is op negatieve effecten. In dat geval dient voor uitvoering van de ingreep een vergunning aangevraagd te worden.

4 VLEERMUIZEN EN VLEERMUISKELDERS

In het kader van het Meetnet Wintertellingen vleermuizen wordt sinds 1986 de kelders onder Kasteel Huys ter Horst jaarlijks op een gestandaardiseerde manier geteld. Hierdoor is een telreeks ontstaan van ruim 30 jaar, waarmee de aantalsontwikkelingen zeer nauwkeurig te volgen zijn. Vanaf de start van de tellingen tot op heden zijn er verschillende werkzaamheden verricht in en rondom de vleermuiskelders, zoals het opschonen en de aanleg van nieuwe verblijven (Van den Munckhof, 2005; Heijligers & Buys, 2006). Onderstaand wordt ingegaan op de verandering van de vleermuiskelders en de hieraan gerelateerde aantalsontwikkelingen.

4.1 VERANDERINGEN VAN DE VLEERMUISKELDERS

Sinds 1986 is het bekend dat vleermuizen gebruik maken van Kasteel Huys ter Horst voor overwintering. Op dat moment waren de vier bestaande kelders (nummer 10 t/m 13) nauwelijks geschikt voor overwinterende vleermuizen. Deze waren nog deels niet overdekt, dat is in de jaren daarna gebeurd. In 1994 werd door het IKL (Instandhouding Kleine Landschapselementen) het initiatief ondernomen de kelders verder voor overwinterende vleermuizen in te richten. De kelders werden verder hersteld en er werden maatregelen genomen als het afdekken van deur- en raamopeningen, met name in de winterperiode. Deze maatregelen waren veelal gericht op het verbeteren van klimatologische omstandigheden, zoals stabilisatie van de temperatuur en de verhoging van de luchtvochtigheid.

Figuur 5. Plattegrond van de vleermuiskelders. Het blauwe deel is beschikbaar voor overwinterende vleermuizen. 9 t/m 13 = nummering kelders, A t/m E openingen, zie tekst.

In 2004 en 2005 werd Kasteel Huys ter Horst grondig gerestaureerd (Jenniskens, 2005). Omdat deze ingrepen negatieve effecten konden hebben op overwinterende vleermuizen, werd een plan van aanpak opgesteld (Van den Munckhof, 2005) en uitgevoerd. Daarop werd besloten een extra kelder (nummer 9), specifiek voor overwinterende vleermuizen toegankelijk te maken en in te richten, mede met het oog op toekomstige plannen. Deze compleet met puin en zand gevulde ruimte werd in 2009 voor vleermuizen geschikt gemaakt. Hierna werden er geen significantie ingrepen meer uitgevoerd, waardoor de situatie van de vleermuiskelders representatief is zoals deze nu is.

In de zomerperiode worden de kelders gebruikt voor verschillende doeleinden, waaronder een escape room. Hiervoor wordt ook de aanwezige openhaard in kelder 13 opgestookt. Jaarlijks worden vanaf 1 oktober ramen en schoorsteen afgesloten en worden de kelders niet meer betreden.

In de kelders hebben nog kleine veranderingen plaats gevonden die geen invloed hebben op de overwinterende vleermuizen. Zo worden de kelders 11, 12 en 13 gebruikt voor kleinschalige opslag. In 2018 is in kelder 11 een tussenmuurtje gemetseld met een hek, waarachter de opslag plaats vindt. Dit hek is passeerbaar voor vleermuizen.

De situatie rond de toegankelijkheid van de kelders is als volgt (Figuur 5):

- A. Deur aan oostzijde van de ruïne, grenzend aan de gracht. Deze is voorzien van spijlen en niet toegankelijk voor mensen. Boven de deur is een ruime spleet aanwezig welke passeerbaar is voor vleermuizen, tevens is er een brievenbus-vormige uitsparing in de deur aanwezig.
- B. Deur B is altijd de toegang geweest voor mensen. Deze deur was tevens passeerbaar voor vleermuizen. Deze deur is sinds 2018 afgesloten voor mensen, maar nog wel passeerbaar voor vleermuizen via een spleet boven de deur.

Figuur 6. De nieuwste vleermuiskelder (nummer 9), welke in 2009 werd ontgraven en ingericht als overwinteringsplek voor vleermuizen. Het betreft de grootste kelder (foto: Paul van Hoof).

- C. Dit is een open raam met spijlen. 's Zomers is deze open en 's winters wordt deze afgesloten middels een schot van isolerend materiaal.
- D. Deur D was een houten deur welke gesloten was voor mensen, maar wel passeerbaar was door vleermuizen. In 2018 is deze deur vervangen omdat de oude rot was. Het is nu een degelijke en afsluitbare deur, welke voortaan de enige toegang vormt voor mensen. De deur is echter niet meer passeerbaar voor vleermuizen.

Verder is direct links van de toegangspoort, onder de 'Heren van Horst zaal' een klein keldertje gelegen. Dit betreft een voormalig ijskeldertje. In deze kelder hebben in het verleden af en toe vleermuizen overwinterd. De laatste jaren is deze 's winters niet meer geïnspecteerd omdat deze niet meer bereikt kon worden na herstelwerkzaamheden aan de muren rond de gracht. In voorliggend onderzoek is de ingang van dit keldertje bekeken met betrekking tot zwermende vleermuizen, maar niet van binnen geïnspecteerd. Dit keldertje blijft bij de voorgenomen ingreep overigens ongemoeid. Aan de oostzijde ligt eveneens een klein keldertje. Deze is niet bekeken tijdens voorliggend onderzoek.

Figuur 7. Ingang A in kelder 10 is niet toegankelijk voor mensen, wel voor vleermuizen. Deze passeren vooral door de spleet boven de deur.

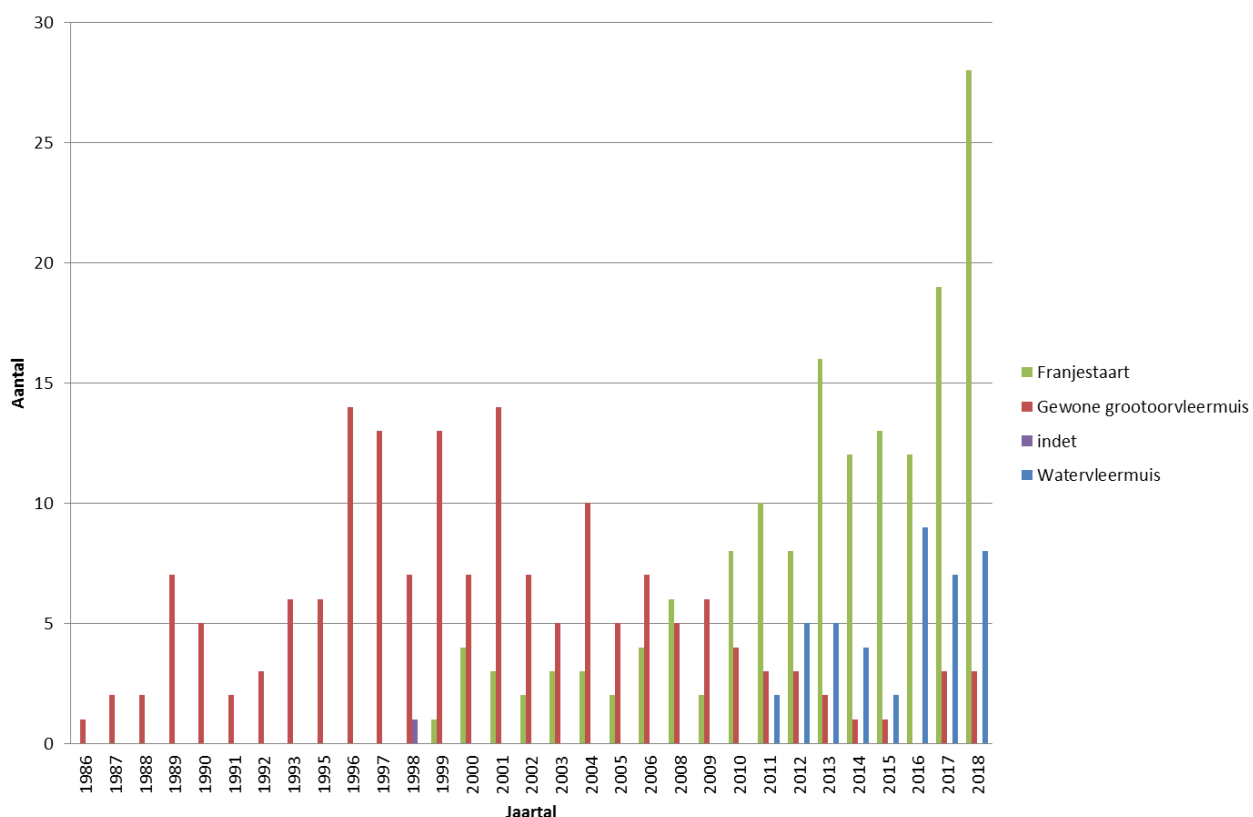
4.2 AANTALSONTWIKKELINGEN VAN OVERWINTERENDE VLEERMUIZEN

Sinds 1986 worden er overwinterde gewone grootoorvleermuizen aangetroffen in de kelders (Figuur 8). Deze soort wordt vaak aangetroffen op locaties met een minder stabiel klimaat. Het is ook meestal de eerste soort die nieuwe winterverblijven ontdekt. Naarmate de kelders steeds vleermuisvriendelijker werden ingericht namen de aantallen toe tot een maximum van 14 gewone grootoorvleermuizen eind jaren '90.

In de winter van 1999 werd voor het eerst een andere soort aangetroffen, namelijk de franjestaart (1 exemplaar). In de jaren hierna blijft de franjestaart een vaste bezoeker, met bijna jaarlijks stijgende aantallen. Parallel aan de toename van de franjestaart, neemt de gewone grootoorvleermuis langzaam in aantal af, waarschijnlijk als gevolg van stabielere klimatologische omstandigheden in de kelders. Mogelijk speelt hier ook een andere reden mee, namelijk de inrichting van een nieuwe vleermuiskelder in de geluidswal van de A73 op enkele honderden meters afstand. In deze kelder overwinteren alleen gewone grootoorvleermuizen met toenemende aantallen. Mogelijk gaat het om dezelfde exemplaren.

In 2008 zijn voor het eerst de aantallen franjestaarten hoger dan de aantallen gewone grootoorvleermuizen. Iets wat daarna alleen in 2009 niet meer voorkomt.

In 2011 werden er voor het eerst overwinterende watervleermuizen aangetroffen (2 exemplaren). De soort is vanaf dat jaar elk jaar aanwezig en neemt in aantal toe. In 2016 wordt het hoogste aantal van 9 exemplaren vastgesteld.

Figuur 8. Aantalsontwikkelingen van overwinterende vleermuizen Kasteel Huys ter Horst (1986 - 2018). Bron: Buys, Heijligers & van Hoof, eigen data.

Na de afname van het aantal grootoorvleermuizen neemt het totaal aantal vleermuizen toe vanaf 2010. Deze stijging komt met name voor rekening van de franjestaart en start gelijktijdig met het gereed komen van kelder 9 in 2009. Deze stijging zet door tot op heden. In de afgelopen winter 2017/2018 werd een record aantal overwinterende vleermuizen vastgesteld, namelijk 39 exemplaren. Franjestaarten maakten toen het meest gebruik van de vleermuiskelders, met 28 exemplaren. Zij werden gevolgd door watervleermuis en gewone grootoorvleermuis, met respectievelijk 8 en 3 exemplaren. Daarmee kan worden geconcludeerd dat de aantallen van overwinterende vleermuizen zich positief hebben ontwikkeld. De uitgevoerde inrichtings- en compensatiemaatregelen hebben positief effect gehad op overwinterende vleermuizen.

4.3 VLEERMUISONDERZOEK 2018 BUITEN DE KELDERS

In 2018 is onderzocht of de kasteelruïne buiten de kelders ook door vleermuizen wordt gebruikt.

Foerageergebied

De kasteelruïne wordt door verschillende vleermuissoorten gebruikt om te foerageren. De beschutting van de gebouwen en met name de gracht vormt goede foerageermogelijkheden voor vleermuizen. Met name gewone dwergvleermuizen gebruiken het plangebied om te jagen. Daarnaast zijn andere soorten incidenteel waargenomen, te weten:

- Watervleermuis
- Franjestaart
- Gewone grootoorvleermuis
- Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Ruige dwergvleermuis

Zomerverblijfplaatsen

Er zijn geen zomerverblijfplaatsen van vleermuizen gevonden van vleermuizen in en rond de kasteelruïne. Dit is echter niet volledig onderzocht volgens het vleermuisprotocol, maar met een eenmalig avondbezoek.

Paarverblijfplaatsen

Een aantal soorten gebruikt een vaste verblijfplaats als paarverblijfplaats in een bepaald territorium. Vanuit zo'n verblijfplaats worden vrouwtjes gelokt door te roepen, of door baltsvluchten uit te voeren. In 2018 is van de gewone dwergvleermuis zo'n baltsterritorium aangetroffen op de kasteelruïne. Aangezien de balts van deze soort vliegend wordt uitgevoerd is de exacte verblijfplaats niet bekend.

4.4 GEBRUIK VAN DE KELDERS IN DE ZWERMPERIODE

Het najaar (met name in augustus en september), in de aanloop naar de winter, wordt door verschillende soorten gebruikt als zwerm- en paarperiode. Dit zwermen houdt in dat de vleermuizen hun winterverblijven gaan verkennen en eventueel nieuwe verblijfplaatsen

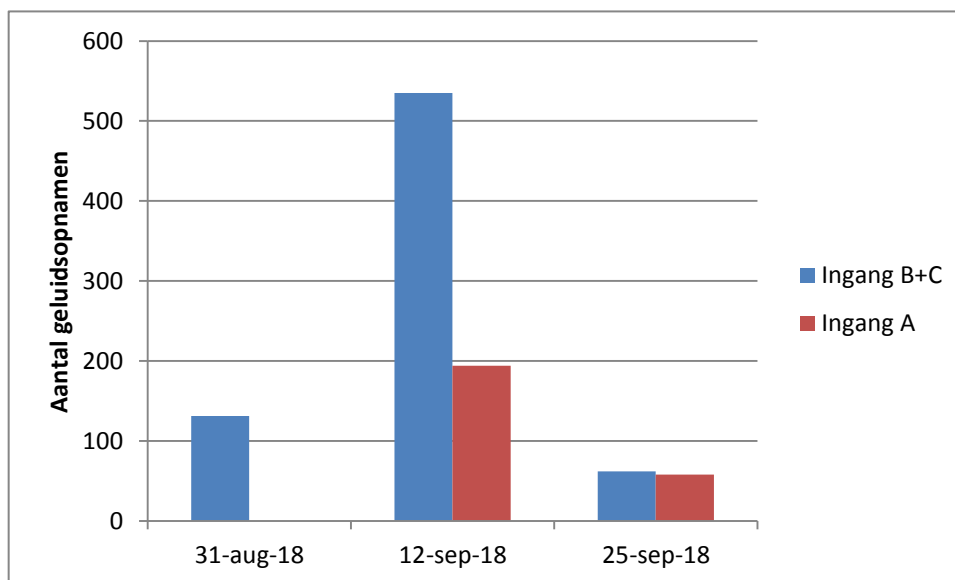

opzoeken. Ook jonge dieren leren in deze periode de overwinteringslocaties kennen. Ze doen dit door veelvuldig rond de ingangen achter elkaar aan te vliegen. Ook binnen de winterverblijven wordt door soortgenoten achter elkaar aan gevlogen om de verblijven te leren kennen. Ook kunnen in deze periode paringen plaatsvinden.

In 2018 is dit gedrag onderzocht in en rond de kelders van de kasteelruïne. Het doel hiervan was om een nauwkeurig beeld te krijgen hoe de vleermuizen de kelders gebruikten. En wellicht nog belangrijker, hoe de verschillende ingangen werden gebruikt. Als in de nabije toekomst mogelijk een aantal kelders (11 t/m 13) worden afgesloten voor de vleermuizen vervallen ook de ingangen B en C. Alleen ingang A blijft dan behouden. Het moet dan vooraf duidelijk zijn dat de vleermuizen deze ingang ook kennen en daadwerkelijk gebruiken.

4.4.1 Zwermen

Zwermend bij de ingangen zijn alle drie de soorten aangetroffen die in de kelders overwinteren: watervleermuis, franjestaart en gewone grootoorvleermuis. Omdat opening B en C zeer dicht bij elkaar liggen kan op de geluidsopnamen geen onderscheid tussen beide ingangen gemaakt worden. Op de geluidsopnamen is tevens niet precies te zien hoeveel vleermuizen er vliegen. Twee geluidsopnamen kan betekenen dat er twee vleermuizen vlogen, maar ook dat dezelfde vleermuis twee keer passeerde. Daarom is het aantal opnamen alleen bruikbaar als een relatieve maat voor de vleermuisactiviteit bij de ingangen. De absolute aantallen zeggen weinig. In Figuur 9 is het aantal opnamen weergegeven van de Batloggers bij de verschillende ingangen tijdens de verschillende avonden. Hierin zijn alleen de zwermende soorten weergegeven. Andere soorten die passeren (zoals gewone dwergvleermuizen) worden eveneens geregistreerd, maar zijn hier niet weergegeven.

Figuur 9. Vleermuisactiviteit bij de ingangen A en B+C aan de hand van aantal geluidsopnamen. De soorten watervleermuis, franjestaart en gewone grootoorvleermuis zijn samengevoegd.

Figuur 10. Still uit warmtebeeldopname op de binnenplaats. Licht is warmer, de kelders zijn hier warmer dan de buitenlucht. De ingangen B (deur) en C (raam met tralies) zijn zichtbaar. Bij deze laatste zwermen hier 3 vleermuizen.

In Figuur 9 is te zien dat bij beide ingangen activiteit is van de doelsoorten. Op 12 september was de totale activiteit veel hoger dan op 25 september. Dat komt doordat toen het zwermseizoen op z'n eind liep. Op 12 september is te zien dat er bij ingang B+C veel meer activiteit van vleermuizen is dan bij ingang A. Dit komt overeen met de observaties met de warmtebeeldcamera. Op 25 september is de activiteit beduidend lager, maar bij beide ingangen is deze ongeveer gelijk. Op alle momenten zijn op beide locaties alle drie de soorten waargenomen. Hieruit kan opgemaakt worden dat beide ingangen door alle drie de soorten worden gebruikt.

Bij het kleine keldertje onder de Heren van Horstzaal is geen zwermactiviteit waargenomen.

Met de warmtebeeldcamera werden de vleermuizen ook zwermend waargenomen bij alle ingangen. Het onderscheid tussen de soorten kon hierbij niet worden gemaakt. Op de binnenplaats bestond meer interesse voor ingang C dan voor B (Figuur 10). De vleermuizen vlogen vaker rond ingang C dan bij b. Op de Batloggers kon dat verschil niet worden gezien. Opvallend was dat er ook zwermende vleermuizen zijn waargenomen bij ingang D die sinds 2018 is afgesloten en niet bij ingang E, die al veel langer is afgesloten.

Tevens is vastgesteld dat de ingangen A en C daadwerkelijk door de vleermuizen worden gebruikt. Hier zijn vleermuizen gezien die naar binnen en naar buiten vlogen. Bij ingang B zijn

geen vleermuizen gezien die daadwerkelijk naar binnen vlogen, maar het is zeer aannemelijk dat ze dit wel deden, zeker na het afsluiten van ingang C.

Kelders

Tijdens de avondbezoeken zijn de kelders eveneens bezocht, meestal met de warmtebeeldcamera om verstoring te voorkomen. Tijdens alle bezoeken werden zwermende vleermuizen in de kelders waargenomen. De hoogste zwermactiviteit vond plaats in de kelders 9, 10 en 13. Hier bleven de vleermuizen geruime tijd achter elkaar aan vliegen, meestal ging het om 2 of 3 individuen tegelijk.

In kelder 9 is paring van watervleermuizen waargenomen (Figuur 11). Het is bekend dat deze soort paart in deze periode. Het wordt echter zelden waargenomen omdat winterverblijfplaatsen doorgaans alleen in de winter worden bezocht en de dieren dan slapen.

Figuur 11. Parende watervleermuizen in kelder 9 op 21 sept 2018 (foto: Paul van Hoof).

4.4.2 Vroege winterslaap

Aan het begin van de avond werden tijdens alle bezoeken al vleermuizen in de kelders gezien in de kelders 9, 12 en 13. Het ging hierbij telkens om watervleermuizen. Per avond werden twee tot vier watervleermuizen gezien. Een enkeling (met name in kelder 9) werd in de avond actief om te zwermen. Een aantal vleermuizen was echter al in slaap. Op de warmtebeeldcamera waren ze onzichtbaar, omdat ze hun lichaamstemperatuur hadden verlaagd, zoals ze dat tijdens de winter doen. Twee watervleermuizen (in de kelders 12 en 13) zijn vanaf het tweede bezoek (12 september) tot en met het laatste bezoek op 25 september niet verplaatst en waren dus al in winterslaap. Dat is nog in de periode dat de kelders in gebruik zijn door mensen.

De andere soorten (franjestaat en gewone grootoorvleermuis) waren bij aanvang van de avonden niet in de kelders aanwezig en vliegen dus 's avonds naar binnen en later weer naar buiten. Waar deze dieren overdag verblijven is onduidelijk, maar aannemelijk is dat ze in de aangrenzende Kasteelse Bossen in bomen verblijven en pas later in het jaar definitief naar de kelders trekken voor de overwintering.

Figuur 12. Beeld van warmtebeeldcamera van een gewone grootoorvleermuis in kelder 13 op 31 augustus 2018. Wit is warm (ogen en oorbasis), donker is kouder (oorpunten) en omgeving.

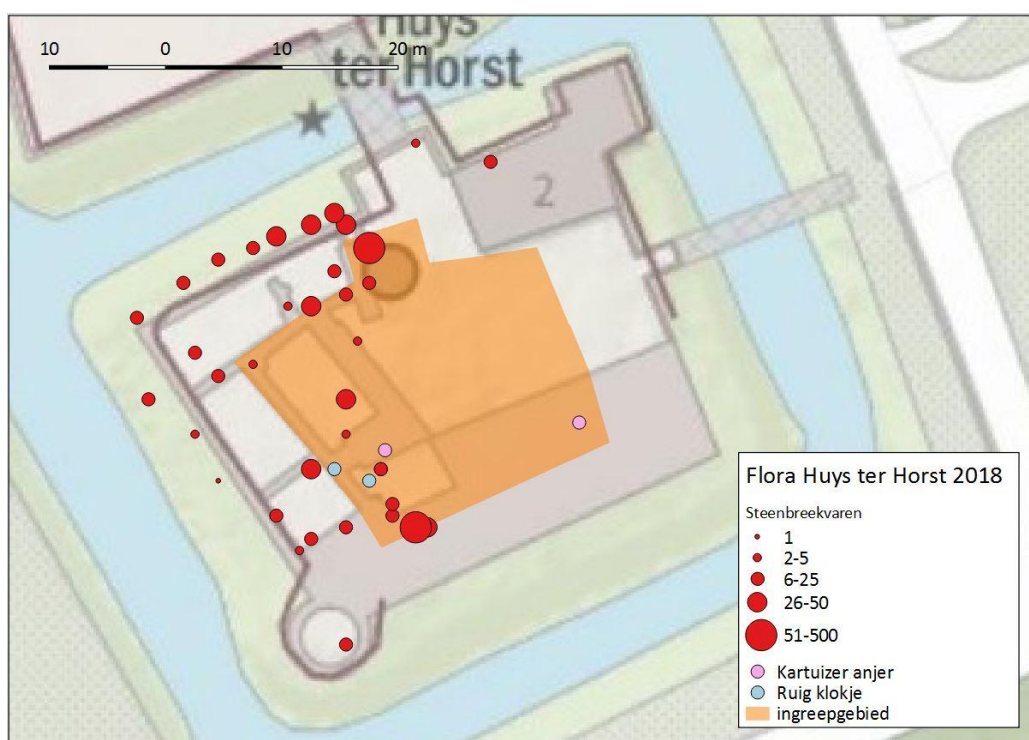

5 TOETSING WET NATUURBESCHERMING: ONDERDEEL SOORTENBESCHERMING

5.1 VAATPLANTEN EN MOSSEN

Beschermde soorten op de ingreeplocatie

Op de ingreeplocatie is één beschermde soort aangetroffen. Het betreft Kartuizer anjer. Kartuizer anjer is een plant van zonnige, warme en droge, matig voedselarme en vaak kalkhoudende grond. De soort komt ook wel voor op stenige plaatsen. In het wild is de soort vrijwel verdwenen uit Nederland. Tegenwoordig wordt de soort wel ingezaaid of komt kartuizer anjer als adventief voor. Ook op de locatie in Huys ter Horst is de soort ingezaaid. Op de ruïne in Horst staan enkele planten op twee verschillende locaties (Figuur 13). Uit de NDFF (2018) blijkt geen verder voorkomen van beschermde soorten vaatplanten of mossen.

Figuur 13. Verschillende plantensoorten op de Ruïne bij Huys Ter Horst in 2018.

Overige soorten op de ingreeplocatie

De Ruïne bij Huys ter Horst is ook voor andere bijzondere plantensoorten van belang. Zo staan op de muren grote aantallen steenbreekvarens en groeit op enkele locaties ruig klokje (Figuur 13). Genoemde soorten zijn zeldzaam en waren tot 2017 eveneens beschermd. Met de invoering van de Wnb in 2017 is de bescherming van deze soorten komen te vervallen. Steenbreekvaren is een zeldzame muurvaren die vooral voorkomt op oude beschaduwde muren. Ruig klokje wordt normaal gesproken vooral in bosranden in Zuid-Limburg aangetroffen. Daarbuiten is de soort zeldzaam.

Negatieve effecten van de ingreep

Door de verbouwing zullen de groeiplaatsen van kartuizer anjer verdwijnen (Wnb art. 3.5, lid 5 en/of art. 3.10 lid 1c). Ook de groeiplaatsen van ruig klokje zullen verdwijnen. Daarnaast verdwijnt naar schatting ruim 60 % van de steenbreekvarens door de nieuwbouw (Tabel 1).

Tabel 1. Schatting van het aantal steenbreekvarens dat gespaard blijft en verdwijnt op de Ruïne bij Huys ter Horst in 2018.

Groeiplaatsen steenbreekvarens		
	aantal planten	%
Verdwijnt	720	61,3
Gespaard	454	38,7
Totaal	1174	

Voorkomen van negatieve effecten

Negatieve effecten op kartuizer anjer kunnen beperkt worden door de soort uit te graven en te verplaatsen naar een voedselarme locatie elders op Huys ter Horst. Mogelijk kan een deel van de planten moeilijk worden uitgegraven omdat deze wortelen tussen de stenen van de ruïne. In dat geval wordt aangeraden zaden van de planten te verzamelen en deze elders in te zaaien.

Ook steenbreekvarens kunnen wel verplaatst worden. Zo kan schade aan de populatie van deze zeldzame muurplant beperkt worden. Het beperken van schade aan steenbreekvarens is echter niet verplicht omdat de soort niet langer beschermd is, maar wordt wel aanbevolen.

Bovenbeschreven mitigerende maatregelen kunnen het beste worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

De Kartuizer anjers zijn ter plaatste uitgezaaid. Daarmee betreft het geen natuurlijke groeiplaats en wordt deze niet beschermd door de Wnb en hoeft hiervoor geen ontheffing te worden aangevraagd. Vanwege de zeldzaamheid van de soort en het feit dat ze ter plaatse stand houden wordt geadviseerd de aanwezige planten te verplaatsen.

5.2 VLEERMUIZEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De kasteelruïne Huys ter Horst wordt door drie vleermuissoorten gebruikt als winterverblijfplaats, te weten gewone grootoorvleermuis, franjestaart en watervleermuis (hoofdstuk 4). Maximaal zijn er 39 overwinterende vleermuizen geteld.

Deze drie soorten gebruiken het plangebied ook als zwermlocatie. Van watervleermuis is ook paring aangetoond in de kelders, ook van franjestaart is dit aannemelijk.

Van de gewone dwergvleermuis is een baltsterritorium vastgesteld. De bijbehorende paarverblijfplaats ligt in het plangebied, maar de exacte locatie is niet bekend.

Zomerverblijfplaatsen zijn niet aangetoond, dit is echter niet volledig onderzocht. Essentieel foerageergebied en vliegroutes zijn niet in het plangebied aanwezig.

Negatieve effecten van de ingreep

Het uitvoeren van de werkzaamheden kan leiden tot aantasting van de functionaliteit van voortplantings- of rustplaatsen van vleermuizen (Wnb art. 3.5, lid 4).

Door het afsluiten van de kelders 11 t/m 13 wordt de winterverblijfplaats van drie soorten vleermuizen verkleind. Tevens gaan twee van de drie invliegopeningen dan verloren.

Door de ingreep gaat mogelijk een paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis verloren.

Ook is gebleken dat er een maand eerder vleermuizen aanwezig zijn in de kelders dan voorheen aangenomen. Daarmee vormt het huidige gebruik, met name het gebruik van de open haard, mogelijk een negatief effect.

Voorkomen van negatieve effecten

Door het treffen van mitigerende maatregelen kunnen negatieve effecten ten aanzien van vleermuizen worden voorkomen. Deze dienen nader te worden uitgewerkt.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van vleermuizen worden overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor vleermuizen is daarmee aan de orde.

Vervolgonderzoek is nodig met betrekking tot zomer- en kraamverblijfplaatsen in de periode 15 mei – 15 juli 2019. Dit is momenteel onvoldoende onderzocht.

Voor het verkrijgen van een ontheffing van de Wbn dient het wettelijk belang van de ingreep te worden vastgesteld. Dit dient door de opdrachtgever te worden onderbouwd.

5.3 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Uit de NDFF (2018) blijkt het voorkomen rondom de ingreeplocatie van eekhoorn. Vanwege de afwezigheid van bomen binnen de grachten van Kasteel Huys ter Horst is de ingreeplocatie niet van waarde voor eekhoorns. Eveneens uit de NDFF (2018) blijkt het voorkomen van das, weliswaar op grotere afstand van de ingreeplocatie. Door de omsluiting van het onderzoeksgebied door een gracht is das hier niet te verwachten. Overige waarnemingen van beschermde grondgebonden zoogdieren zoals zijn binnen de invloedssfeer van de ingreeplocatie niet bekend (NDFF, 2018).

De locatie is potentieel geschikt voor steenmarter. Deze soort komt in de omgeving voor. Tijdens het onderzoek zijn geen sporen of andere indicaties van de aanwezigheid van deze soort gevonden.

Tijdens het quick scan onderzoek zijn eveneens geen indicaties gevonden van het voorkomen van beschermde grondgebonden zoogdieren.

Negatieve effecten van de ingreep

Binnen de invloedssfeer van de ingreeplocatie zijn geen negatieve effecten te verwachten op grondgebonden zoogdieren, zoals eekhoorn en das. Beide soorten zijn bekend uit de NDFF, maar heeft met name betrekking op verkeersslachtoffers op de autosnelweg A73. Verblijfplaatsen dan wel foerageermogelijkheden van eekhoorns en dassen komen binnen de ingreeplocatie niet voor.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van grondgebonden zoogdieren worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor grondgebonden zoogdieren is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

5.4 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van maart tot en met juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 3.1 van de Wnb en zijn daardoor beschermd.

Een nest is de plek die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van het begrip 'nest' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoenen en niet-broedseizoenen.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd, dus ook buiten het broedseizoen. Zo vallen de nesten van roofvogels, uilen (met uitzondering van bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek het hele jaar onder de definitie van 'voortplantingsplaats of rustplaats' in art. 3.1 van de Wnb¹. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van 'nesten, rustplaatsen of voortplantingsplaatsen' zoals benoemd in artikel 3.1 van de Wnb. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Potentieel geschikte broedlocaties voor enkele vogelsoorten zijn aanwezig in nissen in muren van de kasteelruïne op de ingreeplocatie. Overige potentieel geschikte broedlocaties voor vogels zijn aanwezig in groenstructuren op de ingreeplocatie en in oevervegetaties langs grachten.

Nesten die ook buiten het broedseizoen vallen onder de definitie van 'voortplantingsplaats of rustplaats' (jaarrond beschermde nesten), zijn niet aanwezig binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep.

¹ De voormalige lijst van soorten met een jaarrond beschermd nest blijft vooralsnog onveranderd, met uitzondering van provincie Limburg, die een andere lijst heeft opgenomen in haar beleidsregels.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Gedurende het broedseizoen kan het uitvoeren van werkzaamheden (rooien van bomen en struiken, het uitvoeren van werkzaamheden in extensief grasland of ruigte) leiden tot beschadiging van nesten van broedende vogels (Wnb art. 3.1, lid 2).

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen van aanwezige broedvogels. Dat loopt globaal van maart t/m juli, maar in het kader van de Wnb wordt geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Als het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen te werken kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van vogels worden niet overtreden, mits de voorgestelde mitigerende maatregelen worden getroffen. Een ontheffing van de Wnb voor vogels is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet noodzakelijk.

5.5 REPTIELEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Direct rondom de ingreeplocatie zijn geen geschikte reptielbiotopen aanwezig. Mede op basis van het ontbreken van geschikte reptielbiotopen kan worden aangenomen dat beschermde reptielen, zoals hazelwormen, niet op de ingreeplocatie of binnen de invloedssfeer van de ingreep voorkomen. Uit de NDFF (2018) zijn geen waarneming van reptielen op de ingreeplocatie bekend.

Negatieve effecten van de ingreep

Er zijn geen negatieve effecten te verwachten op reptielen. Binnen het ingreepgebied of binnen de invloedssfeer van de ingreep zijn geen geschikte reptielbiotopen aanwezig.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van reptielen worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor reptielen is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

5.6 AMFIBIEËN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Binnen de invloedssfeer van de ingreep is geen water aanwezig. Enkel in de kasteelgrachten zou geschikt voortplantingshabitat voor amfibieën voor kunnen komen.

Negatieve effecten van de ingreep

Beschermde amfibieënsoorten komen niet op de ingreeplocatie voor. Er is geen negatief effect te verwachten op beschermde amfibieën als gevolg van de voorgenomen ingrepen.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van amfibieën worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor amfibieën is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

5.7 VISSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Er zijn geen waarnemingen bekend van beschermde vissen uit de omgeving van het ingreepgebied (NDFF, 2018). In de directe omgeving is oppervlaktewater, in de vorm van de kasteelgracht aanwezig. Hierin zijn algemene vissoorten te verwachten. Beschermde soorten zijn niet hierin te verwachten. Daarnaast liggen de grachten buiten de invloedssfeer van de ingreep.

Negatieve effecten van de ingreep

Er zijn geen negatieve effecten, veroorzaakt door de geplande ingreep, te verwachten op vissen.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van vissen worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor vissen is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

5.8 ONGEWERVELDEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De ingreeplocatie bestaat uit een voormalige kasteelruïne, welke geen geschikt habitat vormt voor beschermde soorten dagvlinders, libellen of andere ongewervelden. In de NDFF (2018) zijn geen waarnemingen bekend van beschermde soorten ongewervelden op de ingreeplocatie en in de directe omgeving hiervan.

Negatieve effecten van de ingreep

Er zijn geen negatieve effecten, veroorzaakt door de geplande ingreep, te verwachten op ongewervelden.

Toetsing aan de Wet natuurbescherming

Verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van ongewervelden worden niet overtreden. Een ontheffing van de Wnb voor ongewervelden is daarmee niet aan de orde. Vervolgonderzoek is niet nodig.

6 CONCLUSIES

6.1 CONSEQUENTIES NATUURWETGEVING

Wet natuurbescherming – onderdeel soortenbescherming

- Het verspreidingsbeeld van beschermde soorten op de ingreeplocatie en binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep is voor de meeste soorten voldoende actueel en volledig om (negatieve) effecten van de ingreep te kunnen beoordelen. Vervolgonderzoek is hiervoor niet nodig.
- Met betrekking tot zomer- en kraamverblijfplaatsen van vleermuizen bestaat geen volledig beeld. Hiervoor is aanvullend onderzoek noodzakelijk.
- Binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep komen de volgende streng beschermde soorten voor: gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, franjestaart en watervleermuis. Verder wordt het aanbevolen maatregelen te nemen met betrekking tot steenbreekvaren. Kartuizer anjer is weliswaar een beschermde soort, maar ter plaatse uitgezaaid en daardoor is een ontheffing voor deze soort niet nodig. Verplaatsen van de planten wordt wel geadviseerd. Tenslotte dient gedurende het broedseizoen rekening gehouden te worden met broedende vogels.
- Overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb als gevolg van de voorgenomen ingreep is niet op voorhand uit te sluiten. Voor uitvoering van de plannen is een ontheffing nodig voor overtreding van art. 3.5 (gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, franjestaart en watervleermuis).
- Aandachtspunt is gebruik van open haard in de periode dat er al vleermuizen aanwezig zijn in de kelders.

Wet natuurbescherming – onderdeel gebiedsbescherming

- Er ligt geen Natura 2000-gebied binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep. Significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied zijn op voorhand uitgesloten. Verdere toetsing en vergunningverlening zijn niet nodig.

6.2 AANBEVELINGEN

Het beperken van schade aan steenbreekvaren is niet verplicht omdat de soort niet langer beschermd is, maar wordt wel aanbevolen. Zo kan schade aan de populatie van deze zeldzame muurplant beperkt worden. Steenbreekvarens kunnen verplaatst worden volgens een voorgeschreven methode.

6.3 VERVOLGONDERZOEK

Uit de quick scan en aanvullend vleermuisonderzoek is gebleken dat het verspreidingsbeeld van beschermde soorten op de ingreeplocatie en binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep voor de meeste soorten voldoende actueel en volledig is om (negatieve) effecten van de ingreep te kunnen beoordelen. Vervolgonderzoek is hiervoor niet nodig.

Met betrekking tot zomer- en kraamverblijfplaatsen van vleermuizen bestaat geen volledig beeld. Hiervoor is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Conform het vleermuisprotocol 2017 dienen in de periode 15 mei – 15 juli minimaal twee bezoeken te worden uitgevoerd, waarvan minimaal één ochtendbezoek (vlak voor zonsopkomst). Beter zou zijn om twee ochtendbezoeken én een avondronde uit te voeren. Die laatste is tevens nodig om de aanwezigheid van laatvlieger uit te sluiten. Hiermee wordt voldoende zekerheid verkregen over het al dan niet aanwezig zijn van zomer- of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen.

Vooruitlopend op het inrichten van nieuwe vleermuiskelders ter vervanging van de af te sluiten delen wordt aanbevolen te starten met het monitoren van de temperatuur en vluchtvochtigheid van de verschillende kelders.

6.4 SAMENVATTING

In onderstaande tabel is een samenvatting gegeven van de resultaten van de quick scan. De kleuren geven aan of specifiek aandacht besteed moet worden aan de aanwezige natuurwaarden.

GROEN	geen problemen: de werkzaamheden kunnen zonder meer worden uitgevoerd.
ORANJE	attentie: de werkzaamheden zijn gebonden aan een periode of wijze van uitvoer.
ROOD	mitigatie: de werkzaamheden kunnen pas worden uitgevoerd na het treffen van mitigerende maatregelen.
PAARS	onthefing: voor uitvoering van de werkzaamheden is een ontheffing Wnb nodig.

NATUURWAARDEN	NEGATIEVE EFFECTEN ALS GEVOLG VAN DE INGREEP	MITIGERENDE MAATREGELEN	ONTHEFFING NODIG?
WNB: SOORTENBESCHERMING			
Vleermuizen	Ongeschikt maken van drie vleermuiskelders welke gebruikt worden als overwinteringsplaats en in het najaar als zwermlocatie door gewone grootoorvleermuis, franjestaart en watervleermuis.	Geschikt maken nieuwe kelders en optimalisatie oude kelders.	Ja
Vleermuizen	Ongeschikt maken van een paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis.	Het ophangen van vleermuiskasten of toegankelijk maken van (nieuwe) spouwmuren.	Ja
WNB: GEBIEDSBESCHERMING			
Locatie ligt buiten Natura 2000-gebied, geen externe werking	Geen	Geen	Nee
NATUURNETWERK NEDERLAND			
Locatie ligt buiten NNN, geen externe werking	Geen	Geen	Nee

7 BRONNEN

Literatuur

- Dijkstra, J.K., 2016. Inventarisatie van technische mogelijkheden voor het beschermen van muurplanten door gemeenten, Floron en Hogeschool van Hall Larenstein, Leeuwarden.
- Jenniskens, J.H., 2005. Huis ter Horst, naar een toekomst voor een ruïne. Uitvoeringsplan Hoofdburcht. Stichting Behoud Cultureel Erfgoed Horst, Horst.
- Heijligers, H. & J. Buys, 2006. Restauratie Kasteel ter Horst. Een bedreiging voor overwinterende vleermuizen? Natuurhistorisch Maandblad 95(1): 10-12.
- Munckhof, P. van den, 2005. Plan van Aanpak. Inventarisatie beschermde planten- en diersoorten ruïne Kasteel Ter Horst (gemeente Horst aan de Maas). Oranjewoud, Oosterhout.
- Nationale Databank Flora en Fauna, gegevensaanvraag 24 september 2018.

Websites

www.escaperoomkasteelhuysterhorst.nl

www.kasteelhuysterhorst.nl

BIJLAGE 1 PLATTEGROND

In onderstaande figuur is de plattegrond afgebeeld van Huys ter Horst in de toekomstige situatie. De kelders 9 t/m 13 zijn bestaande kelders. Ter vervanging van de verloren gaande ruimte worden kelders nummers 9a en 9b geschikt gemaakt als overwinteringsverblijf voor vleermuizen.

Bron: Stichting Kasteel Huys ter Horst